

Nr 342.

Av herr **Domö m. fl.**, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet.

Varken vid framläggandet av förslag till nu gällande jordförvärvslag eller i Kungl. Maj:ts proposition nr 194 om denna lags förlängning för ytterligare fem år har det framlagts något bevismaterial för att statsmakternas allt intill 1940-talet intagna ståndpunkt, att avgörande skäl talade emot en dylik lagstiftning, nu bör ersättas av en rakt motsatt ståndpunkt.

Antalet arrendejordbruk har sedan 1919 oavbrutet minskats, varav framgår att så långt man med statistiska data kan belysa de faktiska förhållandena någon försämring av äganderättsförhållandena till jordbrukets fastigheter icke har skett. När nu enligt statistiken antalet arrendegårdar minskats, vederlägger detta utredningsmannens påstående att »hela antalet fastigheter som kommit att ägas av personer utanför den jordbrukande befolkningens krets till sist blivit så avsevärt att åtgärder krävdes för att stävja en ytterligare utveckling i denna riktning». På denna argumentering bygger dock förslaget om jordförvärvslagets förlängning, ehuru de faktiska förhållandena sålunda ändrats i rakt motsatt riktning. När likväl dylik lagstiftning föreslås, beror detta på att en av de faktiska förhållandena oberörd åsiktsinställning för ökat statsförmynderskap och ökat statsin-gripande nu gör sig gällande. När propositionen redovisar att 5/6 av remissinstanserna dela en sådan uppfattning, är detta ett skrämmande exempel på hur denna regleringsmentalitet alltså är förhärskande, men utgör inget underlag för bedömande av jordbrukets faktiska behov av ifråga-varande lagstiftning.

Jordförvärvslagen hade till föregivet syfte att förhindra olämpliga förvärv av jordbruks- och skogsfastigheter. Detta i och för sig goda syfte kan emellertid enligt vårt förmenande icke ge anledning till att, såsom nu föreslås, allt förvärv av jordbruksfastighet genom köp eller byte i princip skall för sin giltighet vara beroende av statlig kontroll. Hinder för köparens lust att i spekulations syfte på olämpligt sätt exploatera ett förvärv kunna nämligen göras fullt effektiva på annat sätt. Tydliga förbättringar av förutvarande brister ha sålunda redan följt av t. ex. nu gällande bestämmelser om skogsavverkning på nyinköpta gårdar. I den mån nuvarande hinder för spekulationsexploatering alltfört visa sig otillräckliga, böra de kunna skärpas med stöd av erfarenheten.

Ur allmänna synpunkter olämpliga jordförvärv ske däremot inte vid kapitalplaceringsköp på samma sätt som vid spekulationsköp. Genom kapitalplaceringsköp förstöras icke inom jordbruket befintliga för folkförsörjningen betydelsefulla värden. Tvärtom föreligga exempel på att kapitalplaceringar från icke-jordbrukare lett till att förfallna jordbruk upprustats på ett fördelaktigt sätt. Om genom lagstiftning viss kapitaltillförsel till jordbruket hindras, blir resultatet att så mycket mera placeras i tätorternas näringsliv, och då arbetskraften följer kapitalet, kan en sådan utveckling på lång sikt komma att få för jordbruket olyckliga konsekvenser. Då dessutom kapitalplaceringar i andra fastigheter eller andra förmögenhetsföremål ej äro förbjudna, kan en lagstiftning av jordförvärvslagens karaktär icke anses motiverad ur allmänna rättssynpunkter. Av dessa skäl anse vi, att nu gällande provisoriska lag icke bör förlängas.

Till detta vårt ståndpunktstagande medverkar jämväl vår uppfattning, att den nu föreslagna lagen erhållit en i väsentliga avseenden olämplig utformning.

Vad som alldeles särskilt är ägnat inge allvarliga betänkligheter mot den ifrågavarande lagens utformning är, att den skapar hinder och svårigheter för jordbrukares tillköp av jord till tidigare innehav. Driftiga och framgångsrika företagare inom hantverk, industri och handel få alltjämt utvidga sin verksamhet. Innehavaren av ett familjejordbruk hindras däremot genom jordförvärvslagen från att begagna för utvidgning gynnsamma tillfällen att inköpa näraliggande jord, tillfällen som icke yppa sig så ofta och vilka, om de inte utnyttjas då de föreligga, kanske aldrig återkomma. På så sätt kommer jordförvärvslagen att lägga starka regleringshinder i vägen för den fria rationaliseringsverksamhet på jordbrukets område, vilken hittills åstadkommit betydande resultat.

Sedan lagstiftning om statens rationaliseringsverksamhet genomförts, synes ett vidmakthållande av förbud mot jordbrukares jordförvärv fullkomligt omotiverat. Frihet för den enskilde jordbrukaren skulle säkerligen icke komma att lägga hinder i vägen för statens egen rationaliseringsverksamhet. Däremot skulle den med all sannolikhet komma att medföra en för hela jordbruksnäringen naturlig och gagnelig utveckling.

Bestämmelserna i § 4 om särskilda villkor och vitesålägganden förstärka i mycket hög grad jordförvärvslagens karaktär av fullmaktslag med alla de risker för godtycklighet, som följa vid en sådan lags tillämpning. Vad som hittills är känt om lagens tillämpning har besannat, att sådana risker förefinnas. Det föreligger exempel på att man icke, vilket varit rimligt, nöjt sig med att söka få garantier för att de inköpta gårdarna inte försämrats, utan köparna ha pressats till åtaganden, som äro tidsbestämda och vitesbelagda och som bära tydliga spår av den bestämmande ämbetsmannens mer eller mindre ensidiga uppfattning.

I stället för den föreslagna skärpningen att lagen även skall omfatta jordbruk med under 5 000 kronors taxeringsvärde anse vi, att en jämkning uppåt till 10 000 kronors taxeringsvärde hade varit till fördel. Statens kontroll över varje liten småaffär blir till slut till ett olidligt tvång och vidgat ämbetsmannavälde. Dessa småaffärer kunna självklart icke ha någon betydelse för det svenska jordbrukets ställning. Att, för att få lagen absolut verkande, göra den föreslagna utvidgningen, illustrerar på ett utmärkt sätt, hur regleringar föda regleringar, utan att man förvissat sig om att de verkligen ha någon praktisk betydelse.

Att ge den nu föreslagna jordförvärvslagen fem års giltighet anse vi även omotiverat.

Med stöd av vad sålunda anförts hemställa vi,

att riksdagen måtte avslå Kungl. Maj:ts proposition nr 194 med förslag till lag om inskränkning i rätten att förvärva jordbruksfastighet,

eller alternativt om detta ej bifalles, att riksdagen måtte besluta,

1) *att lagen ej skall äga tillämpning för jordbrukare som redan äga jordbruksfastighet,*

2) *att § 4 med bestämmelser om särskilda förbindelser och vitesålägganden utgår ur lagen,*

3) *att lagen icke skall äga giltighet för jordbruksfastigheter med lägre än 10 000 kronors taxeringsvärde, samt*

4) *att lagen icke måtte givas giltighet för mer än högst tre år.*

Stockholm den 10 april 1948.

Fritiof Domö.

J. B. Johansson.

K. G. Ewerlöf.

Axel Mannerskantz.

Ivar Anderson.

Karl Wistrand.

Ebon Andersson.

Gustaf Velander.
